

kolást rituálék által fenséges áldozathozattalá átlényegítve próbálta megadni annak formáját, így a kozmikus rend része volt az isteni éték. Az áldozat ma már csak táplálékterem, becsomagolt dög, amit gépekkel termelnek.

Szultán utóbbi munkáiban megjelennek a modern technikai eszközök maradványai, bennük a szerves és a szervetlen elegyednek. Beépülnek az új protézisek, egyre több a geometrikus elem, egyre zártabb a dobozplasztika. Íme, az ember a technika kalodájában, a globális rezervátumban vegetál. Elhasznált elektromos alkatrészek, kapcsolók, nyomtatott áramkörök, szétesett mobiltelefonok applikálásával a technikai evolúció ellenében az entrópiát hangsúlyozza. Nincs benne a gépgyűlölk hevülete, de figyelmeztető jelzés. A technikai fejlődésben hívők eufóriája biztosítja az önállóan fogyasztói tömeget. Az új fetisizmus lényege a permanens technikai forradalom, ezt kiszolgálva-felhasználva a képzőművészet is ennek manipulációnak eszközévé vált.

Az egyre sterilebb közegben létező ember már nem képes feldolgozni ezeket a zsigerből jövő üzeneteket. Elsorvad az a membrán, amely az interaktív rezgést beindítaná a mű és befogadója között, eltompultak az érzékek. Ez a mutációs folyamat megállíthatatlan, ha már a művészet szakértőinek nevezett karrierista hivatalnokok sem érzékelik ennek a művészeti iránynak a fontosságát, és nem fogják fel a művek jelentőségét. Szultán munkáit, mint bizarr különlegességeket, és mint botrányok forrását tárgyalják, pedig ezek hermeneutikai feldolgozása-értelmezése igazán testre szabott feladata lenne egy valódi művészettörténésznek. Mindez csak azért nem történik meg, mert Szultán munkáihoz nincs minta, nincs meg a receptek variánsa. Az egymást utánzó és értelmező, önreflexív művészetnél megszűnik az eredeti, csak hasonmások vannak, variánsok, így értelmezésük is csak interpretáció-variációk sora. A hazai utánpótláshoz könnyű megírni az értelmezést a készen kapott, importált konzervszövegek útmutatása által.

Művészeti autonómiája korszerűtlennek tűnik, munkái nem könnyedek és szellemesek, hanem monomániás stációképek. Áldozati asztalok, kegytárgyak, amelyekkel kiengesztelné és helyrebillentné a kizöklent világot. Lényege a sűrítettség, az egyszerűsítés általi komplexitás inkább a középkori vallásos művészettel rokon. Világnézeti fundamentuma alapjaiban mágikus és rituális. Az ember szenvedése kiengesztelő áldozat, az élet maga a vezeklés, a világ megismerése önmagunkkal vívott belső harc. Ez a világmodell valóban szűkre szabott, de a tragikus valóság a maga teljességében csak így, redukálva fejezhető ki.

Dunai Tamás

Egy álmovámpír hétköznapjai

(Csordás Dániel: *Nocturne – Az éjszakai látogató*. Nyitott Könyvműhely, 2008)

A *Nocturne – Az éjszakai látogató* (tudatosan vagy sem) jól illeszkedik az utóbbi években megfigyelhető hazai képregényes trendbe, miszerint a kortárs szerzők jelentős hányada az egyéni hangvételt részesíti előnyben, miközben lázasan kutatja az újszerű témákat és a minél unikálisabb megvalósítást – ráadásul Csordás Dániel képregénye mindhárom téren jól teljesít. Megkerülhetetlen közhely: hazánkban a képregény médiumnak számos előítéllettel kellett megküzdenie az elmúlt fél évszázad során (főként a rásütött kultúrszemét-billog miatt). Ám éppen ez lehetett az oka, hogy egyes kortárs képregényalkotók az általuk választott kifejezési forma értékességének bizonyításához hátat fordítottak a honi hagyományoknak, és – az irodalmi adaptációk mellett a populáris témáknak is búcsút intve – a művészi önmegvalósítást tűzték ki célul. A *Nocturne*, akárcsak Futaki Attila és Nikolényi Gergely *Spirál* című képregénye, ezen úttörő próbálkozások egyik beérett gyümölcse.

Csordás Dániel 2003-ban készült, underground-gyökerekkel büszkélkedő pályázatnyertes képregényére megérte várni, ugyanis a műről nehéz elragadtatás nélkül értekezni. *Az éjszakai látogató* szerzői munka, és bár minden ízében képregény, a médium egy elég sajátos képviselőjét tisztelhetjük benne. A „művészképregény” címke kifejezőbben írja le, mire számíthat az olvasó, mint bármely más korábbi hazai próbálkozás esetében. Csordás erre rá is játszik, hiszen irodalmi (*Isteni színjáték*) és képzőművészeti alkotásokat egyaránt megidéz képregényében, ezzel is kidomborítva művészi ambícióit.

A *Nocturne* annak ellenére személyes darab, hogy főhőséről, az éjszakai látogatóról alig tudunk meg valamit azon kívül, hogy egy panelblokkban él és gyermekkorában rémálmok gyötörték, hiszen grafikailag és jellemvonásait tekintve sincs igazán kidolgozva. A képregény intimitása nem az elnagyolt vonásokkal felskiccelt főszereplő karakteréből ered, hanem egészen más forrásból táplálkozik: az álmok és a fantáziatájuk érzékletes bemutatásából. A rémálmok és látomások újszerű megjelenítése, valamint más grafikai sziporkák révén Csordás intim víziója jóval inkább egy belső, mint egy külső világot tár elénk. Többnyire nem evilági tájak töltik be az oldalakat, de a valóságos helyszínek bemutatása sem realiztikus, hiszen ezek is mindig híven tükrözik a főszereplő lelkiállapotát, így egymást váltják a líraiságot és a zaklatottságot tükröző grafikai invenciók. A *Nocturne*-t azonban nem csak üdítően ötletes fekete-fehér képi világa teszi egyedivé, hiszen szövege, cselekményszövege és története sem szokványos.

A képregényből teljesen hiányoznak a dialógusok, a főhős narrációján keresztül ismerjük meg a történetet, ami tovább erő-

síti a képregény személyességét. Gyakran azonban a belső monológ is elmarad, és mindössze a képek segítségével mesél a szerző, sokat bízva ezáltal a befogadóra. A *Nocturne* érezhetően jól átgondolt és következetes, a szokatlan történetvezetés és az absztrakt képi világ miatt mégis nehezen követhető darab. Ennek köszönhetően sokszor nem is értjük, inkább csak sejtjük, hogy mi történik az egyes paneleken. A legtöbb jelenet első olvasásra zavarosnak, míg a sztori épphogy csak kibogozhatóan tűnhet – ám néhány újraolvasással ez az érzés hamar szertefoszlik.

Sokan vádolták Csordást azzal, hogy művének nincs koherens története, és bár tény, hogy anonim főhőse szinte az egyetlen stabil pont a szüntelenül kavargó fantáziaképek között, azért a sztoriról sem mondott le (teljesen). A jelenetek zöme többféle értelmezést kínál, így a cselekmény egyes elemei mindenki olvasatában máshogy festhetnek, de nagy vonalakban azért leírható a történet. Először a főszereplő gyermekkori rémálmait mutatja be a szerző, majd azt, miként vált hőse az éjszakai látogatóvá: ez a túlvilági utazás és az azt megkoronázó impozáns reveláció-jelenet egyértelműen a mű leghatásosabb részei. Ezután az éjszakai látogató mindennapjait ismerjük meg, aki amolyan álmovámpírként bolyong a panelház falai közt: nappal alszik, míg éjszaka mások rémálmait magába szippantva hoz megnyugvást számukra. A könyv utolsó harmadában pedig egy tragikus szerelmi történet bontakozik ki előttünk, mert hősünk egy lány miatt elhanyagolja szokásos tevékenységét, ami a pusztulásához vezet. Ez az esetlen összefoglalás azonban keveset mond a mű valódi mélységéről és értékeiről. A szerző számos utalása és szimbóluma egy sokrétű, progresszív művet eredményezett: a megfejtendő motívumok és felkínált értelmezési szabadság révén egy maradandó olvasmányélménnyel leszünk gazdagabbak.

Csordás Dániel képregénye a kilencedik művészet egyik legkiválóbb hazai produktuma: személyes, előremutató és egyedi. A szárnyaló fantáziával bemutatott szürreális világ, a bravúros képi megoldások, valamint a többféle olvasatot megengedő jelenetek nehezen emészthető, ám tartalmas művé teszik a *Nocturne*-t.

